

УИЛЯМ ФОКНЪР ГОРЯЩИТЕ ОБОРИ

Превод от английски: Кръстан Дянков, 1993

chitanka.info

Дюкянът, в който заседаваше мировият съдия, вонеше на сирене. Скръстило крака на бурето с гвоздеи в дъното на препълненото помещение, момчето усещаше, че му мирише на сирене, а и на нещо повече: от мястото, където седеше, се виждаха подредените лавици, гъсто натъпкани с твърдите налякали живи очертания на консервените кутии, чиито етикети неговият стомах разчиташе не по буквите, които нищо не значеха за мозъка му, а по алените дяволи и сребърните извивки на рибите — те, сиренето, което усещаше да мирише, и херметично затворените меса, които по внушение на червата си вярваше, че подушва на последователни талази, мигновени и кратки в постоянната воня, потискаха вонята и усещането на онзи неопределен страх най-вече от отчаяние и мъка, който идва с познатия свиреп напор на кръвта. Не виждаше масата, където е седнал съдията и пред която са застанали баща му и противникът на баща му (*нашият противник*, мислеше той в отчаянието си; *нашият! моят и неговият, на двамата! А той ми е баща!*), но чуваше само другите двама, защото баща му още не бе изрекъл и дума.

— А с какви доказателства разполагате вие, мистър Харис?

— Нали ви казах. Шопарът влязъл в моята царица. Хващам го аз и му го връщам. А той няма къде да го затвори. Казвам му, предупреждавам го. Втория път затворих шопара в моята кошара. Като дойде да си го вземе, дадох му тел колкото да си ограда кочината. На третия път пак му затварям шопара и не го пускам. Качвам се на коня, отивам до неговата къща и гледам телта, дето му я дадох, още стои на двора, както си беше навита на макарата. Казах му, ще си получи шопара, ако ми плати един долар. Същата вечер пристига един черен с долара и взема шопара. Непознат негър. „Каза — вика — да ти кажа, че дърво и сено лесно горят.“ „Какво?“ — викам. „Това ми каза, това ти казвам — дърво и сено лесно горят.“ И нея нощ оборът ми пламна. Стоката изкарах, ама обора загубих.

— Къде е тоя негър? Намерихте ли го?

— Нали ви казвам, непознат негър. Де да знам какво е станало с него.

— Но това не е доказателство. Не разбирате ли, че не е никакво доказателство?

— Питайте момчето там. То знае. — За миг момчето си помисли, че става дума за по-големия му брат, но Харис добави: — Не тоя.

Малкия. Момчето — и както клечеше, дребен за годините си, дребен и жилив като баща си, с кърпени и избелели гащи, вече съвсем омалели, с права несресана кафеникава коса и очи сиви и диви като буреносен облак, той видя как мъжете между него и масата се превръщат в пътека от безжалостни лица, в чийто край съзря съдията, един смачкан посивял мъж без яка и с очила, който му кимаше да излезе. Не усещаше пода под босите си нозе; вървеше сякаш под осезаемата тежест на безмилостните следящи го лица. Непохватен в черното си неделно палто, навлечено не заради делото, а поради заминаването, баща му дори не го погледна. *Той иска от мен да излъжа*, помисли си момчето, отново обзето от тази бясна мъка и отчаяние. *И аз ще трябва да се подчиня.*

— Как ти е името, момче? — попита съдията.

— Полковник Сарторис Сноупс — изшептя момчето.

— Хайде бе! — каза съдията. — Я говори по-високо! Полковник Сарторис ли? Според мен всеки, който носи името на полковник Сарторис, трябва да казва само истината, нали? — Момчето мълчеше. *Противник! Противник!* — мислеше си то; в тоя миг не можеше дори да гледа, не можа да види, че лицето на съдията е благо, нито да долови, че гласът му, когато се обърна към човека, именуван Харис, е разтревожен: — Искате ли да разпитам момчето? — Не можеше да чува и в последвалите дълги секунди, когато в малкото претъпкано помещение не се долавяше абсолютно никакъв звук, освен тихото и напрегнато дишане, стори му се, че се е хванал за края на една лозница и се клатушка, увиснал над бездна, а когато тази люлка стига горния си край, изведнъж изпада в един безкраен миг на хипнотизиращо притегляне и временна безтегловност.

— Не! — отсече Харис и избухна. — Проклятие! Да се маха! — Сега времето и живият свят отново се втурнаха под нозете му, гласовете отново стигаха до него през миризмата на сирене и консервирано месо, страх и отчаяние и старата тъга на кръвта:

— Делото е приключено. Вината ти, Сноупс, не мога да докажа, но мога да ти дам съвет. Махни се от тоя край и повече не се връщай.

Едва сега баща му продума, гласът му бе студен и дрезгав, равен, без натъртвания:

— Така и смятам да направя. Нямам намерение да оставам в край, между хора, които... — и каза нещо не за пред хора, злобно, без

да има никого пред вид.

— Така може — рече съдията. — Взимай си фургона и до довечера да си заминал. Прекратявам делото.

Баща му се обърна и той последва непохватното черно палто, жилавата фигура, която вървеше малко вдървено от това, че преди трийсет години, яздейки краден кон, право в петата го улучила сачма от мушкетата на офицер от военната полиция на Конфедерацията; след малко гърбовете пред него станаха два, тъй като някъде от тълпата се появи големият му брат, не по-висок от бащата, но по-пълен, непрекъснато дъвчеш тютюн, минаха между двете редици мъже със сурови лица, излязоха от дюкяна, после дойде овехтелият навес, хлътналите стъпала и се намериха сред кучетата и поотрасналите момчета, в прахоляка на мекия майски ден, където, щом отминаха, някакъв глас изсъска:

— Подпалвач на обори!

Обърна се, ала никого не видя; само някакво лице в червена мъгла, месечинесто, по-едро от пълна луна, а притежателят му — на половината от неговия ръст; скочи в червената мъгла към лицето, но когато главата му се удари в земята, не усети никакъв удар, не почувствува никакво сътресение; надигна се и повторно скочи и отново не усети никакъв удар, нито вкус на кръв, пак се надигна, видя, че другото момче е хукнало да бяга и вече се готвеше да скочи да го гони, когато ръката на баща му го дръпна назад, а дрезгавият студен глас се обади над него:

— Качвай се в колата!

Тя стоеше в горичката от рожкови и черници, от другата страна на пътя. Двете му тромави сестри в празнични премени, майка му и леля му в басмени рокли и дантелени бонета вече се бяха качили и седяха посред жалките останки от десетина, ако не и повече пренасяния, които дори момчето си спомняше — очуканата печка, потрошените легла и столове, часовника със седефен циферблат, част от зестрата на майка му, повреден, спрял в някакъв отдавна мъртъв и забравен ден на два часа и четиринайсет минути. Тя плачеше, но щом го видя, обърса лице с ръкава си и понечи да слезе от фургона.

— Стой горе! — каза бащата.

— Ранен е. Трябва да взема вода и да му измия...

— Връщай се в колата! — каза баща му, после сам се метна в нея изотзад. Покатери се на капрата, дето вече седеше големият брат, и с обелената върбова пръчка диво шибна два пъти мършавите мулета; не че се горещеше. В това дори нямаше нищо садистично: това беше същото онова отношение, на което след години потомците му щяха да се подчиняват и да форсират моторите, преди да са пуснали автомобилите в движение — в едно и също време да удряш с камшика и да дърпаш поводите. Фургонът потегли, дюкянът с притихналата тълпа от мрачно наблюдаващи ги мъже остана назад и един завой ги скри. *Завинаги*, помисли си той. *Сега сигурно е доволен, след като вече...* но не довърши, да не би да се изпусне и да изрече това на глас. Ръката на майка му го докосна по рамото.

— Боли ли? — попита тя.

— Не — каза той. — Не боли. Но не пипай.

— Не можеш ли да си почистиш кръвта, че ще засъхне.

— Довечера ще се измия — каза той. — Казах ти, не пипай!

Фургонът вървеше. Момчето не знаеше къде отиват. Никой от тях не знаеше, а и никой не попита, защото както винаги беше нанякъде, както винаги на ден, два или три дни път ги чакаше някаква къща. Сякаш баща му си уреждаше работата в следващата ферма още преди да... отново спря мисълта си. Баща му винаги правеше така. Когато имаше изгледи ползата да бъде поне наполовина възможна, в неговата вълча независимост и дори кураж имаше нещо, което поразяваше непознатите, като че спящата му граблива свирепост им внушаваше не толкова чувството на зависимост, колкото предчувствието, че свирепото му убеждение в правотата на собствените му постъпки би било от полза за всички, чиито интереси съвпадат с неговите.

През нощта стануваха в горичка от дъбове и букове, през която минаваше поток. Нощите бяха още хладни, но за тях имаха огън, запалиха го с един кол, задигнат от съседна ограда и нацепен надълго — малък, спретнат огън, едва ли не скъпернически, хитър огън. Баща му имаше навика да пали такива огънове винаги, дори и в мразовито време. Да беше по-голямо, момчето щеше да забележи това и да се запита защо пък не голям огън; защо един човек, който не само е видял разхищението и разрухата на войната, но и в кръвта си носеше унаследено ненаситното разсипничество на чужди неща, защо такъв

човек да не изгори всичко наоколо? Тогава може би щеше да направи още една стъпка и да си помисли, че именно това е причината: този скъпернически пламък е жив плод на ония нощи, прекарани в горите, когато, хванал юздите на коне (трофейни, както ги наричаше), четири години се е крил от всички, и от сини, и от сиви^[1]. Пък ако беше още по-голямо, момчето може би щеше да предугади истинската причина: стихията на огъня съответства на някакъв подмолен извор в бащиното му същество, тъй както за други мъже родни стихии са стоманата или барута — едничкото им оръжие да бранят своята недосегаемост, без която не си струва да се живее; ето защо на тази стихия трябва да се гледа с уважение и да не се разхищава.

Но сега не мислеше така — откак се помнеше, тези огньовете бяха все така скъпернически. Изяде си вечерята край огъня и вече дремеше над тенекиената паница, когато баща му го повика и той отново последва тромавия гръб, твърдата и безмилостна хрома походка нагоре по склона до осветения от звездите път, и там, като се обърна, видя баща си, изправен пред звездите, без лице и без плът, само една черна, плоска и безкръвна фигура, сякаш изкована от калай в железните гънки на сюртука, шит не за него, и чу гласа му — дрезгав като калай и студен като калай:

— За малко да им кажеш. Щеше да ме обадиш. — Той не отвърна. Баща му го удари с опакото на ръката си по главата, силно, но без да се горещи, точно както бе ударил двете мулета пред дюкяна, точно както би ги ударил с каква да е пръчка, за да размаже на място някоя конска муха, а гласът му, все тъй без да се горещи и гневи, продължи: — Ще ставаш мъж. И трябва да се учиш. Трябва да се научиш да държиш на кръвта си, щото иначе никой от кръвта ти няма да държи на тебе. Да не мислиш, че тия двамата сутринта не знаят това? Не разбра ли, гледаха само как да ме пипнат, защото си знаят, че съм ги метнал. Е? — По-късно, двайсет години по-късно, Сарти би си помислил: „Какво ли пък, ако бях казал, че хората са гледали да разберат само истината, правдата... сигурно отново щеше да ме удари.“ Но сега нищо не каза. Не заплака. Остана на мястото си. — Отговаряй! — рече баща му.

— Да — прошепна той. Баща му се обърна.

— Върви да спиш. Утре пристигаме.

На другия ден пристигнаха. В ранния следобед фургонът спря пред небоядисана двустайна къща, почти същата като останалите десетина, пред които беше спирал в спомените на десетгодишното момче, и пак, както при другите десетина случая, майка му и леля му слязоха и се заеха да разтоварват, а двете му сестри, баща му и брат му не мръднаха.

— Тука и за свини не става — рече едната от сестрите.

— Гледай си работата, ще стане. Като свиня ще живееш и пак ще ти харесва — каза баща му. — Слизайте от тия столове и помогнете на майка си да разтовари.

Двете сестри се смъкнаха, едри като крави, сред водопад от евтини кордели; едната издърпа смачкан фенер от разтуреното легло във фургона, а другата — една проскубана метла. Баща му подаде поводите на по-големия син и схванато се прехвърли през колелото.

— Като разтоварят, вкарай впряга в обора и им дай да хапнат — после каза: — Ела с мен — и момчето отпървом си помисли, че все още говори на брат му.

— Аз ли? — попита той.

— Да — каза баща му, — ти.

— Абнър — обади се майка му. Бащата спря и погледна назад: остър пронизващ поглед изпод рошавите сивеещи сприхави вежди.

— Мисля, че трябва да си кажем две думи с човека, който се гласи от утре да стане собственик на тялото и душата ми за осем месеца.

Върнаха се по пътя. Преди една седмица — или по-скоро преди миналата вечер — би попитал къде отиват, но сега не. Баща му го бе удрял и по-рано, но никога преди не си правеше труд да му обяснява защо; а сега сякаш и ударът, и последвалото го спокойствие с все още незаглъхналия оскърбителен глас не издаваха нищо друго, освен ужасния недостатък да си малък, да си лек и на години, и на тегло, а достатъчно тежък, за да не излетиш, освобождавайки се от земята, както очевидно трябваше да стане, но пък достатъчно тежък да стоиш отгоре й здраво, да й се съпротивляваш и да се мъчиш да промениш с нещо онова, което става по нея.

Скоро видя горичката от дъбове, кедри и други разцъфнали дървета и храсти, в която трябваше да се намира къщата, но къщата още не се виждаше. Тръгнаха покрай ограда от гъсто израсли орлови

нокти и шипки и стигнаха вратник от две тухлени колони, между които вратата се люлееше отворена; сега в края на пометената алея той най-после видя къщата и в този миг забрави баща си, страха и отчаянието и дори когато отново си спомни за баща си (който продължаваше да крачи), страхът и отчаянието вече не се върнаха. Досега се бяха местили дванайсет пъти, но се въртяха все из тоя сиромашки край, в земя от малки ферми, ниви и къщурки и той никога преди не бе виждал къща като тази. *Голяма като дворец*, дойде му на ум и го обзе успокоение и радост, за чиито произход, тъй като беше твърде малък, не можа да се досети. *Те не се страхуват от него. Хора, чиито живот е част от този мир и от това спокойствие, са недостъпни за него, а той за тях не е нищо повече от жужаща оса, която може в миг да ужили, но само толкова; очарованието на този мир и величие, предало се дори на хамбарите, на оборите и на яхърите, е недосегаемо за скъперническите огънове, които би наклал...* но и спокойствието, и радостта мигновено отстъпиха, щом отново погледна непохватния черен гръб, тази схваната и неумолима хрома фигура, която съвсем не изглеждаше джудже пред къщата, просто защото никога и никъде не е изглеждала голяма, и която сега, на фона на несмутимата колонада, повече от всякога внушаваше непостижимата прилика с нещо, което е било грубо изрязано от метал, но безплотно, тъй; че дори и встрани от слънцето, пак не би хвърлило сянка. Наблюдавайки го, момчето забеляза, че баща му крачи по абсолютно права линия, видя как сакатият му крак стъпи точно в средата на прясната конска фъшкия, току-що изгърсена на сред алеята; баща му можеше да я избегне, стига да бе свърнал встрани. Всичко избледня, но само за миг, макар че и това мисълта му не можеше да подреди в слова, а той вървеше все тъй като омагьосан от къщата и дори си я пожела, но без завист, без мъка и, естествено, без свирепия и ревнив гняв, който, чужд за него, вървеше отпреде му в желязното черно палто. *Може би и той си мисли същото. Дано това го промени, вече да не е такъв, какъвто сигурно не може да не бъде.*

Прекошиха колонадата. Сега стъпката на сакатия крак отекваше по дъските с твърдата безвъзвратност на часовник, това бе звук, който далеч не отговаряше на изместеното от тялото пространство, звук, който не можеше да бъде смазан дори от бялата врата пред тях, сякаш в него се съдържаше оня минимум от порочна свирепост, който не може

да бъде смазан от нищо — плоската широка черна шапка, официалното сукнено палто, навремето черно, а сега добило онзи зеленикав блясък на износеното, който може да се види по телцата на старите къщни мухи, повдигнатият ръкав, твърде широк, вдигнатата като закривени щипци ръка. Вратата се отвори точно пред тях и момчето разбра, че негърът сигурно ги е наблюдавал през цялото време. Стар, с прибрана посивяла коса и ленен жакет, той застана, препречвайки вратата с тялото си, и каза:

— Преди да влезеш, бели човече, изтрий си краката. Майорът не си е вкъщи.

— Махай се от пътя ми, черна муцуно! — каза баща му, без да се горещи, блъсна вратата и негъра и влезе с шапка на глава. Момчето видя отпечатъците на хромия крак върху прага, после те се появиха по светлия килим, следвайки неумолимата като машина отмереност на крака, който сякаш носеше (и предаваше) два пъти по-голяма тежест от тежестта на тялото му. Някъде зад тях негърът викаше „Мис Лула! Мис Лула!“ и след малко, погълнато сякаш от топла вълна при вида на приветливата извивка на стълбите, постлани с пътека, на висящия над главите блясък от канделабрите и безмълвните искри на златните рамки, момчето чу леки стъпки и видя и нея, истинска лейди — каквато никога не бе виждал — в сива гладка рокля с дантела по врата, с вързана през кръста престилка и навити ръкави; като се приближаваше по вестибюла, тя обърса тестото (от бисквити или от торта) по ръцете си и без изобщо да погледне баща му, се взря в следите по светлия килим с израз на недоверчиво учудване.

— Опитях се — извика негърът, — казах му...

— Моля, бихте ли се махнали? — рече тя с треперещ глас. — Майор Де Спейн отсъства.

Баща му още мълчеше. Той дори не се обади. Дори не я погледна. Стоеше непохватен на средата на килима, с шапка, а рошавите му оловносиви вежди леко помръдваха над пясъчните очи, които в краткия миг на колебанието очевидно изучаваха къщата. След това, все тъй замислен, той се обърна; момчето забеляза, че се извъртя на здравия крак, а сакатият описа около него дъга и остави подире си продълговато, последно и бледо петно. Баща му не го и погледна, той нито веднъж не сведе очи към килима. Негърът отвори вратата. Тя се затвори зад тях сред истерични и неясни женски викове. Баща му спря

на горното стъпало и изстърга на ръба му мръсотията от ботуша си. На градинската врата отново спря, отпусна се непохватно на хромия крак и се обърна към къщата.

— Бяла и хубава, нали? И това е пот. Негърска пот. А може би му се струва недостатъчно бяла и затова иска да примеси и малко бяла пот.

Два часа по-късно момчето сечеше дърва зад къщата, в която майка му, леля му и двете сестри (по-скоро майка му и леля му, не момичетата; дори на това разстояние и заглушени от стените, равните и високи гласове на двете момичета безпогрешно издаваха празно безделие) нагласяха печката, за да сготвят. Изведнъж чу копита и видя облечен в лен конник на чудесна дореста кобила, когото позна още преди да забележи навития на руло килим пред негърчето, което идеше след него на тлъст кестеняв впрегатен кон. Все тъй в галоп, зачервеното от гняв лице се скри зад ъгъла на къщата, където на двата килнати стола седяха баща му и брат му. Миг по-късно, още не бе замахнал с брадвата, той отново чу копитата и видя, че дорестата кобила вече се измъква от двора и отново поема в галоп. Тогава баща му взе да вика едната сестра, която скоро се показа от кухненската врата, повлякла заднешком по земята навития килим; другата вървеше след килима.

— Ако не искаш да мъкнеш — каза първата, — иди пригответи коритото.

— Хей, Сарти! — извика втората. — Пригответи коритото!

Баща му се появи изрязан на вратата, безучастен към околната мизерия, какъвто беше и към сладникавото изящество на бялата къща, а над рамото му надничаше загриженото лице на майка му.

— Хайде — каза той, — вдигнете го. — Двете сестри се наведоха, кръстати и сънливи, и навеждайки се, разкриха невероятно изобилие от избеляло бельо и вихрушка от евтини кордели.

— Ако съм толкоз умна, че да си донасям килим чак от Франция, нямаше да го слагам на място, дето идват и стъпват хора — каза първата. После вдигнаха килима.

— Абнър — обади се майка му, — нека аз да го изпера.

— Ти върви да пригответиш нещо за ядене — каза баща му. — Аз ще го оправя.

Момчето ги наблюдава от дръвника цял следобед. Килимът бе разстлан в прахоляка до врящия котел, двете му сестри се навеждаха над него с привычната си дълбока и сънлива съпротива, а бащата стоеше ту над едната, ту над другата, неумолим и мрачен, подканяше ги, ала глас повече не извиси. До него стигаше острата миризма на домашен сапун; видя как майка му веднъж се показа на вратата и ги погледна с изражение, вече не тревожно, а по-скоро отчаяно; видя как баща му се обърна, в това време замахна с брадвата и с крайчеца на окото си долови, че онзи вдига от земята парче плоска изсъхнала глина, разглежда го и го хвърля в котела, при което майка му извика:

— Абнър, Абнър, недей моля ти се! Абнър!

Когато и той привърши, вече се смрачаваше. Улиците запяха. От стаята, където след малко щяха да вечерят със студените останки от обяда, се носеше аромат на кафе, макар че като влезе, разбра, че ще пият кафе може би само защото в огнището имаше още огън, пред който, проснат върху облегалките на два стола, съхнеше килимът. Следите от крака на баща му бяха изчезнали. На тяхно място сега имаше дълги, воднисти и мътни ивици, сякаш там в безреда е минала някаква лилипутска косачка.

Килимът остана да виси на столовете, а те вечеряха със студената гозба и като се пръснаха без ред и без претенции в двете стаи, пригответяха се да лягат — майка му в едното легло, на което по-късно трябваше да легне и баща му, брат му на другото, а той, лелята и сестрите му — върху сламеници на пода. Но баща му още не лягаше. Последното нещо, което момчето видя, беше безплътният остър силует на шапката и сюртука, който се навежда над килима, и му се стори, че още преди да затвори очи, силуетът се изправи над него, закри полузагасналия огън и го разбуди с тропота на хромия си крак.

— Изведи мулето! — заповяда баща му.

Като се върна с мулето, баща му стоеше в черното на вратата с навития килим на рамо.

— Няма ли да яздиш? — попита Сарти.

— Не. Вдигни си крака.

Той сви коляно в ръката на баща си, жилавата, изненадваща сила влезе леко в действие, издигна се, с нея се издигна и той и се намери върху голия гръб на мулето (едно време имаха седло — спомняше си момчето, макар не точно кога и къде), а пред него със същата лекота

баща му праметна килима. Сега, на звездната светлина, те тръгнаха не по следобедната пътека, а по прашния път, буйно обрасъл с орлови нокти, влязоха през главната порта и след мрачния тунел на алеята стигнаха стъмнената къща; той остана на мулето и усети грубото триене на килима, който се повлече през бедрата му и изчезна.

— Не искаш ли да ти помогна? — прошепна тон. Баща му не отвърна и той отново чу ударите на сакатия крак — отекваха под колонадата със своята дървена и безпогрешна като часовник решителност, сякаш изгубили чувството за мярка, пресилваха тежестта, която носят. Свлечен, не дори отметнат от рамото на баща му (момчето разбра това дори в мрака), килимът се удари в стената с невероятно силен звук, като гръмотевица, после отново се чу кракът, небързащ, страхотен; в къщата се запали светлина и момчето изтръпна, ускори дъх и затихна, а кракът ни най-малко не забърза, слезе по стъпалата и момчето го видя.

— Сега няма ли да се качиш? Можем и двамата. — Светлината в къщата мигна, проблесна и потъна. *Сега слиза по стълбите*, мина му през ума. Бе подкарал мулето и вече се намираха зад конюшните, когато баща му се метна зад него; Сарти дръпна юздите и шибна животното по врата, но то не успя да мине в тръс, защото иззад него се протегна твърдата суха ръка и тази твърда възлеста ръка накара мулето да забави ход.

При първите алени лъчи на слънцето вече бяха на полето и впрягаха мулетата в плуговете. Този път дорестата кобила се появи преди още да я чуе, а ездачът, разгърден и гологлав, целият настръхнал, заговори с разтреперания глас на жената от бялата къща; баща му вдигна поглед веднъж и отново се наведе над хамута да го достегне; човекът на кобилата продължи да говори на извития му гръб:

— Не разбирате ли, че сте ми съсипали килима? Никой ли нямаше при вас, поне една от жените... — млъкна, все тъй настръхнал, момчето го гледаше, брат му се подпираше на вратата на яхъра, дъвчеше и очевидно без никакъв интерес бавно и упорито примигваше. — Сто долара ми струва! Но ти кога ли си имал сто долара. И няма и да имаш! Затуй ще имаш да ми даваш дващсет крини царевица от реколтата. Ще ти се пише в договора и когато отидеш при шерифа, можеш да го подпишеш. Това едва ли ще утеши мисиз Де

Спейн; но дано те научи да си изтриваш краката, преди да влизаш в къщата ѝ.

И си отиде. Момчето погледна баща си, който все още мълчеше, без да вдига поглед — сега той оправяше жеглите.

— Татко — обади се той. Баща му се обърна с неразгадаемо лице, с рунтавите вежди, под които сивите очи студено блестяха. Изведнъж момчето забърза към него и също тъй изведнъж спря. — Какво повече иска от тебе? Като не е доволен, да е стоял и да ти каже как. Никакви двайсет крини няма да получи! Нищо няма да получи! Като съберем царевицата, ще я скрием. Аз ще я пазя...

— А ти нагласи ли лемежа, както ти казах?

— Не, сър.

— Тогава какво чакаш?

Това беше в сряда. До края на седмицата все му се случваше тъй, че непрекъснато имаше работа — кога по силите му, кога не, работеше с прилежание, не чакаше да го карат, да му повтарят; беше наследил това от майка си, само че за разлика от нея много от нещата, които вършеше, му бяха приятни, като например да насече дърва с късата брадва, която майка му и леля му бяха докопали или кой знае как спестили пари да му я подарят на Коледа. С помощта на двете жени (а един следобед дори на една от сестрите) той скова кочина за младия нерез и барака за кравата — това влизаше в договора на баща му със собственика — и един следобед — баща му отсъствуваше, заминал някъде с едното муле — излезе на полето.

Трябваше да орат само с едното муле — брат му държеше плуга да не се изкривява браздата, а той — поводитите, крачеше до задъханото животно и газейки до глезени в хладната влага на обърнатите черни буци, си мислеше: *Дано с това свърши. Дано и тия двайсет крини, май не са малко за някакъв си килим, дано му се видят малко, та веднъж завинаги да се откаже от досегашните си привички* — мислеше и дори тъй се замечта, че брат му рязко викна зад него да внимава с мулето. — *А може би няма да успеят да съберат двайсет крини. И тогава сигурно като направят сметката, всичко ще им дигнат — и зърното, и килима, и пожара... ужаса и мъката, разкъсването на две като между два конски впряга, — всичко ще изчезне, завинаги ще се стопи.*

Дойде събота. Като вдигна очи изпод мулето, което запрягаше, забеляза баща си с черния сюртук и шапката.

— Не това — рече баща му. — Фургона.

Седнал на кревата във фургона зад капрата, дето бяха баща му и брат му, два часа по-късно, след един последен завой, той видя почернелия прогнил дюкян с разпокъсаните афиши за тютюн и някакъв пенкилер, с олющените фургоци и оседлани коне, вързани пред верандата. Изкачи се по разядените стъпала след баща си и брат си и отново видя смълчаните наблюдаващи ги лица, които им направиха път да минат. Видя човека с очилата, седнал на голата маса, и без да му казват, разбра, че това е мировият съдия; отпрати свиреп, възбуден, предизвикателно враждебен поглед към човека с яката и връзката, когото бе виждал само два пъти в живота си, и то галопиращ на кон, и на чието лице сега бе изписан не гняв, а недоумяващо недоверие — момчето нямаше как да схване, че то се дължи на невероятното обстоятелство да бъде съден от един от изполичарите си, затова се приближи, застана пред баща си и викна към съдията:

— Той не е виновен! Нищо не е палил...

— Марш във фургона! — каза баща му.

— Палил? — повтори съдията. — Да разбирам ли, че този килим е бил и запален?

— Че кой казва такова нещо? — рече баща му. — Бързо във фургона! — Но той не се подчини, чисто и просто се оттегли в дъното на помещението, също тъй претъпкано, както и онова, другото, но този път не седна, а остана притиснат о неподвижните тела, вслушан в гласовете:

— Значи, твърдите, че двацет крини царевица са твърде много за повредата, нанесена от вас на килима?

— Той донесе килима и каза, че искал да се изчистят следите. Изчистих следите и му занесох килима.

— Но килимът не е бил върнат в същото състояние, в което се е намирал, преди да го изцапате.

Баща му не отвърна и около половин минута не се чуваше нищо друго, освен дишане, едва чутите непрекъснати въздишки на хора в напрегнато очакване.

— Значи, отказвате да отговорите, мистър Сноупс? — Баща му и този път нищо не каза. — Тогава аз ви признавам за виновен, мистър

Сноупс. Признавам ви за виновен, задето сте повредили килима на майор Де Спейн и ще ви държа отговорен за това. Но двацет крини зърно ми изглеждат малко множко за човек във вашето положение. Майор Де Спейн твърди, че той струва сто долара. През октомври царевицата ще струва около петдесет цента. И предполагам, че ако майор Де Спейн може да понесе загуба от деветдесет и пет долара за нещо, което е платил в брой, то и вие можете да понесете загуба от пет долара, които още не сте и спечелили. Осъждам ви да заплатите на майор Де Спейн загуби в размер на десет крини зърно в повече от предвиденото по вашия договор, като ще му се изплатите от получената при жътвата реколта. Закривам заседанието.

Всичко свърши бързо, утринта все още беше в първите си часове. Помисли, че сега ще се приберат у дома и сигурно ще излязат на полето — бяха закъснели, изпреварени от всички други фермери. Но вместо това баща му свърна зад фургона, даде знак на брат му да подкара след него и прекоси пътя към ковачницата отсреща, а той го последва по петите, настигна го и заговори, зашептя на грубото безмълвно лице под овехтялата шапка:

— Той и тия десет крини няма да получи. И една... Ние ще...

Най-сетне баща му сведе към него бърз поглед с абсолютно спокойно лице, с мечешки настръхнали вежди, надвиснали над студените очи, а гласът му се обади добър, почти нежен:

— Тъй ли мислиш? Добре, но все пак да почакаме до октомври.

Поправката на фургона — трябваше да се подменят една-две спици и да се затегнат шините — не продължи много, с шините се оправиха, като вкараха колата в потока зад ковачницата и я оставиха там, а мулетата сегиз-тогиз натапяха муцуни във водата; момчето седеше с разхлабените юзди на капрата, гледаше към склона или през окадения тунел на навеса, където отекваха бавни удари на чук и където, леко приседнал на един изправен кипарисов пън, баща му говореше и слушаше; там го и завари, когато изкара мокрия фургон от потока и спря мулетата пред вратата.

— Отведи ги на сянка и ги разпрегни — заповяда баща му. Свърши всичко и се върна. Баща му, ковачът и още един, приклеknал на пети току до вратата, разговаряха за реколти и животни; момчето също клекна във вонящия на амоняк прах, сред обрезки от копита и люспи от ръжда, и чу дългата история, която баща му, без да бърза,

разказваше за онова време още преди раждането на големия му син, когато бил прекупвач на коне. После баща му се премести зад гърба му в другия край на работилницата и застана пред окъсан миналогодишен афиш от цирк, загледа се прехласнато и тихо в алените коне, невероятните пози и гънки на тюлове и бедра, в похотливите усмивки на комедиантите и рече:

— Време е за ядене.

Но не у дома. Клекнал с брат си до стената, той видя, че баща му излиза от дюкяна и след малко вади от книжната кесия парче сирене, което внимателно разделя точно на три части с джобния си нож, а после от същата кесия изважда и бисквити. Клекнали и тримата на сянка, те ядоха бавно, без да говорят; след туй влязоха в дюкяна и от тенекиено канче пиха възтопла вода, която миришеше на кедрово буре и млад букак. Но и този път не си тръгнаха. Сега ги задържа конският пазар, една висока желязна ограда, по която и край която седяха и стояха мъже и от която извеждаха коне — да ги разходят в тръс, а после да ги водят напред-назад по пътя; размяната и продажбите вървяха бавно и слънцето взе да клони на запад, а те — и тримата — гледаха и слушаха, брат му с мътните очи и своя вечен и неизбежен тютюн, баща му — с редките си неотправени към никого забележки за едно или друго от животните.

Вкъщи се прибраха след залез. Вечеряха на лампа и след вечеря момчето застана на прага — нощта бе покрила всичко. Заслуша се в улулиците и жабите и внезапно чу майка си:

— Недей, Абнър! Ох, божке! Не! Недей, Абнър!

Скочи, обърна се и през вратата забеляза, че вътре има нова светлина — върху масата гореше парче свещ, затъкнато в гърлото на шише, а баща му, все още с шапка и по палто, едновременно строг и комичен, сякаш нарочно облечен тъй за някаква позорна и разбойническа церемония, източваше газта от резервоара на лампата в петгалоновия бидон, от който я пълнеха; майка му го дърпаше за ръката и той накрая премести лампата в едната си ръка и с другата я отблъсна, не диво и злобно, просто силно я блъсна към стената, тя разпери ръце да запази равновесие, отвори уста и на лицето ѝ се появи онова безнадеждно отчаяние, което личеше и в гласа ѝ. Тогава баща му го видя, че е застанал на вратата.

— Бягай до хамбара и ми донеси тенекията с маслото, дето смазваме колелата — каза той.

Момчето не мръдна. Най-сетне можа да проговори.

— Какво... — извика то, — какво си намислил...

— Върви ми донеси маслото — повтори бащата. — Беж!

Усети, че се движи, че затича, че излиза от къщата и се отправя към обора: това беше старият навик, наследената кръв, кръвта, която не е имал право сам да избира, която му е била предадена ще не ще, която бе текла толкова дълго (и кой знае къде, изстисквана от насилието, жестокостта и алчната жажда), преди да се влее в него. *Сега може да не спирам — помисли си той. — Може да тичам, да тичам и нито веднъж да не се обърна, потрябвало ми е да го виждам! Само че не мога. Не мога!* Сега в ръката му висеше ръждясалата тенекия, течността се бълникаше и той тичешком се върна в къщата, влезе и като я подаваше на баща си, чу в другата стая майка си да плаче.

— Че поне изпрати някой негър! — извика момчето. — Миналия път нали негър прати!

Този път баща му не го удари. Ръката му се спусна по-бърза от удара, същата ръка, която бе оставила тенекията на масата с такава едва ли не трогателна грижа, спусна се към него тъй светкавично, че не можа да я проследи, хвана го за яката на ризата и още невидял кога е оставила тенекията, го вдигна над пода до лицето, замръзнало в бездиханна ярост, а студеният мъртвешки глас прозвуча над него и достигна брат му, който се облягаше на масата, дъвчейки с постоянното любопитно кравешко движение на челюстите встрани:

— Изпразни тенекията в бидона и тръгвай. Ще те стигна.

— Най-добре го вържи за леглото — каза брат му.

— Ти прави каквото ти казвам — рече бащата. Момчето усети, че се движи, кокалестата ръка държеше ризата му на топка някъде между плешките, нозете му едва докосваха пода, намери се в другата стая, видя сестрите си, разкрачили тлъсти бедра на двата стола до студеното огнище, и там майка му и леля му седяха прегърнати на леглото. — Дръжте го! — каза баща му. Лелята уплашено трепна. — Не ти — додаде бащата. — Лени. Дръж го. Хайде да те видя! — Майка му го хвана за китката. — По-здраво, по-здраво! Знаеш какво ще направи,

само да си го пуснала! Ще иде оттатък — и той кимна с глава към пътя. — Май по-добре да го завържа.

— Аз ще го държа — прошепна майка му.

— Да видим — и баща му тръгна, сакатият крак тежко отмери стъпките му по дъските и накрая изчезна.

Сега той захвана да се бори. Майка му го държеше с две ръце, а той се мятеше и разтърсваше ръцете ѝ. Знаеше, че в последна сметка ще надвие. Но нямаше време да чака.

— Пусни ме! — извика. — Не искам да те удрям.

— Пусни го! — каза лелята. — Ако той не отиде, ей богу, аз ще отида.

— Не разбираш ли, че не мога? — проплака майка му. — Сарти! Недей! Помогни ми, Лизи!

Но той се отскубна. Леля му посегна към него, но вече бе късно. Извъртя се и хукна, майка му се препъна на колена и завика на едната сестра:

— Хвани го, Нет! Хвани го!

Но и сега беше късно. Сестрите му бяха близначки, едновременно родени, ала и двете поотделно правеха впечатление на туловища от живо месо, обем и тегло, в които могат да се сместят по двама души от семейството. Сестра му, още не почнала да се размърдва на стола, само извъртя глава и в един миг той видя удивителната пустош в това младо женско лице, лишено от всякаква изненада, показващо единствено израза на говежди интерес. Беше въвн от стаята, от къщата, в меката прах на осветения от звездите път, сред тежкия дъх на зрели орлови нокти, а бледата лента на пътя се разгъваше под препускащите нозе ужасяващо бавно; най-сетне стигна пътната врата, шумугна се, затича с барабанящо сърце и дробове по алеята към осветената къща, към осветената врата. Не похлопа, втурна се вътре, хълцащ от недостиг на въздух, неспособен дума да каже; не разбра кога се е появило, но изведнъж зърна удивеното лице на негъра с ленения жакет.

— Де Спейн! — извика момчето, останало без дъх. — Къде е... — и видя белия човек да се показва от една бяла врата в дъното на вестибюла. — Оборите! Оборите!

— Какво? — каза човекът. — Оборите ли?

— Да! — викна момчето. — Оборите!

— Дръж го! — заповяда човекът.

Но и този път беше късно. Негърът сграби ризата му, а ръкавът, вече прогнил от пране, се откъсна и той отново се намери във, на алеята — сякаш нито за миг не е спирал да тича, сякаш бе тичал дори когато викаше в лицето на човека.

Зад него се разнесе гласът на белия:

— Конят ми! Докарайте ми коня!

За миг си помисли дали да не драсне през парка и да се прехвърли през оградата направо на пътя, но нито познаваше парка, нито бе сигурен колко висока може да е обраслата с лози ограда и затова не посмя да рискува. Тичаше по алеята, а кръвта и дъхът му степенеха; скоро се озова отново на пътя, но не го забеляза. Не чуваше нищо. Галопиращата кобила чу едва когато насмалко не връхлетя върху него, но дори и сега не смени посоката, сякаш под напора на дивата мъка необходимостта в миг му бе дала криле и чак в последния момент, когато конят прогърмя край него и начаса се превърна в летяща сянка на фона на звездите, той се хвърли встрани в задушения от буренак крайпътен ров и тогава, както и преди изчезването на коня и ездача, стръмно и samozабравило се над него увисна тихото небе на лятната нощ; разнесе се продължителен вихрен тътен, невероятен и беззвучен, закри звездите, а той отново рипна на пътя, хукна наново и след като чу изстрела и миг по-късно още два, разбра, че е твърде късно, поспря, не усети кога е престанал да тича, извика „Татко! Татко!“ и без да усети кога е хукнал отново, се затича, запрепъва се, праметна се през някакъв предмет, дигна се и без да спира, погледна през рамо, видя някакво сияние, полетя отново сред невидимите дървета, задъхан, разхълцан:

— Татко! Татко!

В полунощ седеше на билото на някакъв хълм. Не знаеше, че е полунощ, нито знаеше колко далеч е избягал. Но сега зад него вече нямаше сияние и седнал с гръб към онова, което от четири дни бе наричал дом, той гледаше тъмните гори, в които щеше да потъне, само да събере малко дъх и сили, малък, непременно треперещ в сразяващия мрак, сгущен в остатъка от тънката прогнила риза, в тъгата и отчаянието — вече не ужас и страх, а само тъга и отчаяние. *Татко, моят татко!* — помисли си той и внезапно извика на глас, но не високо, по-скоро шептейки:

— Той беше безстрашен! Беше! Нали е ходил на война. Нали е бил в кавалерията на полковник Сарторис!

Не знаеше, че баща му е ходил на война като редник, в оня чуден стар европейски смисъл, без униформа, без да признава ничия власт и без да е верен на никой началник, никоя армия и никое знаме, отишъл на война просто ей тъй, като „Малбрук“: за плячка — нищо, дори по-малко от нищо не е значело за него каква ще бъде тази плячка — вража или собствена.

Съзвездията бавно се търкаляха. След малко щеше да настъпи утрото, а после и изгревът и той щеше да изпита глад. Но тогава щеше да бъде утре, сега усещаше само студ, а от това можеше да го отърве само движението. Вече дишаше по-равномерно, реши да стане и да продължи и тогава разбра, че е спал, защото бе почти утро, нощта се оттегляше. Позна по улулиците. Сега ги имаше навсякъде между тъмните дървеса под него, пеещи без прекъсване, с извивки, вечни, сбиращи се тъй, че в мига, когато щеше да настъпи ден, да бъдат всички заедно, птица до птица, без празно помежду им. Изправи се. Бе малко схванат, но движението ще го оправи, ще премахне студа, а после ще дойде и слънцето. Тръгна надолу към тъмните гори, в които сребърни, леещи се без прекъсване, ечаха гласовете на птиците — това забързано и неспирно тупане на забързаното, запяло в хор сърце на късната пролетна нощ. Назад не се и обърна.

[1] Сини и сиви — според цвета на униформите, армиите на Севера и Юга. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.